

University of Groningen

Rick Honings, Peter van Zonneveld, met medewerking van Marinus van Hattum, De gefnuikte arend.

Krul, Wessel

Published in:
BMGN-The low countries historical review

DOI:
[10.18352/bmgn-lchr.9825](https://doi.org/10.18352/bmgn-lchr.9825)

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2014

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Krul, W. (2014). Rick Honings, Peter van Zonneveld, met medewerking van Marinus van Hattum, De gefnuikte arend. Het leven van Willem Bilderdijk (1756-1831). BMGN-The low countries historical review, 129(4), [95]. <https://doi.org/10.18352/bmgn-lchr.9825>

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Rick Honings, Peter van Zonneveld, met medewerking van Marinus van Hattum, ***De gefnuikte arend. Het leven van Willem Bilderdijk (1756-1831)*** (Amsterdam: Prometheus, 2013, 656 pp., ISBN 978 90 351 3809 4).

In 1998 klaagde Gerrit Komrij dat er nog altijd geen toegankelijke biografie van Willem Bilderdijk bestond. Waren de Nederlandse literatoren niet opgewassen tegen het leven van deze zonderlinge beroemdheid? Na vele jaren van voorbereiding hebben Honings en Van Zonneveld eindelijk in het tekort voorzien. *De gefnuikte arend* is een uitvoerig en verbazend verslag van een opgewonden en rusteloos bestaan, vol omzwervingen, teleurstellingen, botsingen en grandioze fantasieën. Bilderdijks tijdgenoten huldigden hem als een literair genie. Hij dacht er zelf ook zo over, maar grote voldoening heeft dit besef hem niet gegeven.

De biografie volgt Bilderdijks levensloop bijna van jaar tot jaar, vanaf zijn eenzame jeugd als invalide in Amsterdam tot aan zijn al even eenzame en verbitterde laatste dagen in Haarlem. Daartussen liggen zijn snelle opkomst als dichter, zijn praktijk als Orangistisch advocaat in Den Haag, de jaren van zijn ballingschap na 1795 in Engeland en Duitsland, zijn terugkeer in 1806 als huisleraar van Lodewijk Napoleon (waarschijnlijk zijn gelukkigste periode), zijn toenemende religieuze interesses, zijn reactionaire politieke overtuigingen en zijn optreden als particulier docent in Leiden in de jaren na 1815. Pikante bijzonderheden zijn er in overvloed, zoals de vroege erotische poëzie, de verwickelingen rond het ongelukkige eerste huwelijk, Bilderdijks ontvoering van de twintig jaar jongere Katharina Schweickhardt, die hij sindsdien als zijn wettige vrouw beschouwde, al trouwden zij nooit voor de wet, en de gevolgen van zijn toenemende opiumgebruik. Onthutsend blijft de voortdurende kindersterfte. Van Bilderdijks talrijke nakomelingen bereikten er maar twee de volwassen leeftijd. Toen de toegewijde Katharina stierf, 54 jaar oud, moet zij volledig uitgeput zijn geweest, niet alleen door de zwangerschappen, maar vooral door de aanhoudende zorgen.

De auteurs hebben gebruik gemaakt van een enorme hoeveelheid verspreid en soms weinig bekend bronnenmateriaal. Alleen al door de vele nieuwe gegevens is dit boek een aanwinst. Aan een scherp omlijnde visie op zijn persoonlijkheid hebben Honings en Van Zonneveld zich echter niet gewaagd. Bilderdijk komt veel zelf aan het woord. Maar omdat hij in zijn brieven altijd verongelijkt was, krijgt het verhaal op den duur iets eentonigs. Daarin zit de zwakke kant van dit boek. Het gaat te vaak mee met het

monumentale zelfbeklag van het onderwerp. Bilderdijk leed onder zijn mislukking, schrijven de auteurs. Het vurig verlangde professoraat ging aan hem voorbij. Als gevolg van alle tegenslagen kon hij niet 'waarmaken wat hij in zich had' (257). Maar is dit nu echt zo? Zou Bilderdijk nog meer en beter hebben geschreven als het hem maatschappelijk voor de wind was gegaan? Elders erkennen Honings en Van Zonneveld dat hij waarschijnlijk 'ook bitter' zou zijn geweest 'als men hem wèl hoogleraar had gemaakt' (287). Door dit soort tegenstrijdigheden blijft het oordeel van de auteurs enigszins diffuus.

De gefnuikte arend roept bovendien een principiële vraag op over het genre van de biografie. Het boek geeft een levensverhaal. Voor zover het werk ter sprake komt, betreft het de poëzie. Het is, zeggen de auteurs tamelijk verrassend, 'vooral zijn (doods)lyriek die nog aanspreekt' (299). De didactische en epische gedichten vinden zij van minder belang. Dat is jammer, want een gefantaseerd heldendicht als *De ondergang der eerste waereld* uit 1810 had aanleiding kunnen zijn om Bilderdijk nu eens niet met Goethe te vergelijken, maar met William Blake, even excentriek en in een eigen wereld opgesloten als hij. Van de talrijke prozawerken van Bilderdijk worden alleen titels genoemd. Wat hij had te beweren over het recht, de geologie, biologie, botanie en alle overige wetenschappen waarin hij zich competent achtte, komen we niet te weten. Zijn werk als geschiedschrijver wordt samengevat in een passage over Jacoba van Beieren, blijkbaar als *pars pro toto*.

De auteurs merken al aan het begin op dat zij aan de politieke en intellectuele context maar zijdelings aandacht hebben besteed. Inderdaad laten zij op dit punt veel onduidelijk. Wat de Patriotten nu eigenlijk wilden, om een voorbeeld te noemen, en waarom Bilderdijk vanaf het begin zo vurig Orangist was, blijft in het ongewisse. En hoe zat het nu precies met de 'orthodoxie' van Bilderdijk? Het idee dat poëzie van hogerhand wordt ingeblazen is niet iets calvinistisch, zoals Honings en Van Zonneveld blijkbaar menen (291). Het fundamentele probleem is dit: is het mogelijk om een biografie van iemand wiens leven zich zozeer in zijn eigen hoofd afspeelde, en van wie het werk het belangrijkste in zijn leven is geweest, te beperken tot zijn uiterlijke lotgevallen? Ruimte voor meer inhoudelijk commentaar was er genoeg, want de schoolse samenvattingen aan het slot van elk hoofdstuk kan de lezer wel missen. Hetzelfde geldt voor de weinig systematische nabeschuiving over de latere reputatie van Bilderdijk.

Wie zich in de gedachtewereld van Bilderdijk wil verdiepen, schrijven Honings en Van Zonneveld, kan terecht bij *Hoger sferen*, de grote studie van Joris van Eijnatten uit 1998. Deze bescheidenheid is tekenend voor de even zorgvuldige als terughoudende manier waarop zij met hun onderwerp zijn omgegaan. De twee boeken, het een over de buiten- en het ander over de binnenwereld, zijn voortaan beide onmisbaar bij ieder onderzoek naar Bilderdijk en zijn tijd.